

jellegű műveket néhány helyen megvásárolták a könyvtárak a téveszkeknek, ott letétbe helyezték, hogy a mindennapi munkához kéznél legyenek.

A termelőszövetkezeti tagokat is igyekeztek a könyvtárral megismertetni. Jászapátiban csoportos látogatást szerveztek nekik. Sokan beiratkoztak, azóta is folyamatosan olvasnak, s nemcsak a faluról szóló művek érdeklik őket (1961/6.). Arról is találunk adatot, miről olvasnak szívesen. *Katsányi Sándor* parasztfiatalok

körében végzett felmérése szerint fiúknál a technikai, műszaki könyvek iránti érdeklődés dominál, a lányok az érzelmi telítettségű könyveket szeretik. Megállapítja: „A fiatalok olvasmányainak zöme eszmeileg értékes, elfogadható. Hiányzik a tegnapi és a mai magyar falu” (1962/11.). Igaz hagyományos értelemben parasztfiatal is alig van. A vizsgálatban Törtel község parasztfiataljai vettek részt. *(Folytatjuk)*

Petheő Lászlóné

Harminc év a kötelespéldányok szolgálatában (II.)

Az Országos Széchényi Könyvtárban

1962. május 9-én kerültem a Széchényi Könyvtárba. A főosztály vezetője, az intézmény korábbi kormánybiztosa, majd párttitkára, *Hámori Béla*, aki kiismerhetetlen ember volt, mindent elkövetett, hogy Jóború ne alkalmazzon engem, de olyan kifogásokat támasztott ennek érdekében, amiken inkább csak röhögni lehetett, mint sírni. Végül is Jóboru fölvert.

A főosztályvezető évekig nem adott fizetés-emelést. Később megváltozott a hozzám való viszonya, kifejezetten pozitív irányban, és hát milyen az élet, amikor nyugdíjba ment, hozzám fordult, hogy nyugdíjasként még dolgozhasson a Széchényi Könyvtárban. A nyomdaellenőrzés lett a munkaköre és így lettem én a főnöke. Hámori legalább volt annyira intelligens, hogy tudta, semmihez sem ért. És ennek folytán meg sem próbált a szakmai munkába belefolyni. A főosztályának jó, sőt kiváló osztályvezetői voltak, olyanok, mint *Róna Tass András*, aki most a szegedi egyetem rektora, *Kemény István*, a szociológus, a közismert *Gombocz István*, és ennek folytán egészen jól mentek ott a dolgok.

B. L. : Én úgy végezhettem el az egyetemet, hogy amikor megvonták az ösztöndíjamat, Hámori felvett a Tervhivatal könyvtárába, és ott dolgoztam nála. Nem volt rossz ember.

Nem volt rossz ember, de akkor ezt szemelendősen csinálta.

*B. L. : Persze egy rohadt ellenforradalmár... Így kerültem a Széchényi Könyvtárba, Jóború Magdára ezért is szeretettel gondolok, mert abban a helyzetben az, hogy valaki 56-osokon, főleg börtönviselt ötvenhatosokon segítsen, nem volt veszélytelen vállalkozás, még akkor sem, ha őt mondjuk a férje pozíciója védte. De ezt csinálta *Kemény Pistával*, *Tardy Lajossal* és másokkal is. Munkalehetőséget kaptak a Széchényi Könyvtárban és így végezheték a saját eredeti szakmai tevékenységüket is. Én az eredeti szakmámban nem dolgozhattam. Végző soron azok, akiket 56 után becstak, vagy megbélyegeztek, két pályára nem mehettek vissza: jogira és pedagógusra. Ami egy örütség volt. Mert jogász ugyan kevés, de pedagógus nagyon sok volt a börtönben. Érdekes módon, most a csendes forradalom idején a human értelmiség tört előre, történészek, politológusok, jogászok, társadalomtudománnyal foglalkozók. Az 56-os pedagógusok jó része természettudománnyal foglalkozott: matematikusok, fizikusok voltak. A börtönben velük kerültem össze, történésszel vagy filozófszal alig, inkább csak elvéve. Úgy látszik, hogy más karakter kellett 56-ban és más 1990-ben.*

A kötelespéldány-szolgálatra kerülvén tulajdonképpen eldőlt a sorsom. Mert ha nekem hagyományos könyvtári munkát kellett volna végeznem, tehát katalógusszerkesztést, bibliográfiát vagy hasonlót, akkor biztos, hogy néhány év után, amikor a politikai nyomás csendesedett, máshová mentem volna, ám a köte-

leispeldány-szolgálat tevékenysége nem hagyományos könyvtári munka, ahhoz legalább anynyi jogi, igazgatási ismeret kell, mint könyvtári. Kiadványismeret kell hozzá, a kiadványtipológia, a kiadói struktúrának az ismerete, és természetesen, miután jogszabály alapján történik a köteleispeldányok beszoigálatása, jogi ismeret is, és mindez számomra ezt a munkakört nagyon szimpatikussá tette. És abban az időben nagy átalakuláson ment át az egész magyar sajtótermék-előállítás rendszere, a hatvanas évek első felében, a közepétől kezdtek létrejönni ezek az úgynevezett házinyomdák, különféle kutató, tudományos, kulturális intézményeknél és vállalatoknál, amelyek a hosszú nyomdai átfutási idő miatt, noha eredetileg nem e célra jöttek létre, elkezdtek foglalkozni könyvek és időszaki kiadványok sokszorosításával is, és az akkori köteleispeldány-osztály belső szervezeti fölépítése, létszáma természetesen nem volt alkalmas arra, hogy ezzel megküzdjön. Nekem, aki elég sokáig pihentettem az energiáimat, amikor a Széchenyi Könyvtárba kerültem, volt mit fölszabadítani, és azt hiszem, jogosan mondom, hogy roppant nagy elánal vetettem bele magam a munkába és jártam a fővárosi és a vidéki nyomdákat. Akkor ismertem meg tulajdonképpen Magyarországot, mert Gyulától Zalaegerszegig és Soprontól Fehérgyarmatig mindenütt megfordultam, majdnem minden nyomdát ismertem. Megismertem nem csak a nagy nyomdákat, de a vállalatiakat is, és szerveztem a köteleispeldány-szoigálatást.

1967 körül kiderült, hogy ezzel az apparátussal, ami van, a feladatokat nem lehet már ellátni, tehát tulajdonképpen a saját fejünkre húztam a vizes lepedőt, mert minél több intézményt beszoigaztam, annál több lett a munka, de sem az osztály helyiségének a falait nem lehetett kitolni, sem pedig az emberek létszámát szaporítani. Akkor készítettem az első fölmérést és egy tanulmány jellegű ismertetőt a kialakult helyzetről. Ezt a vezetői tanács megtárgyalta, egyet is értettek vele, de azzal, hogy pénz nincs. Végül az a vélemény alakult ki, hogy ezen a helyzeten változtatni kell, de addig, amíg nincs lehetőség, hagyjuk abba a további szervezést. Amit hát egyszerűen nem lehet megcsinálni. Mert, ha megvan a jogszabály, hogy aki sajtóterméket állít elő, az köteles szoloigálatni a Széchenyi Könyvtárnak, akkor a Széchenyi nem mondhatja, hogy nem tudja fogadni. Így tovább is sürgettük a létszámemelés, ami azért csöppent-csurrant valahogy.

Azért előbbre léptünk, úgyhogy olyan nagy kiesés nem volt.

A főnököm ebben az időben, amikor odakerültem, dr. Medrey Zoltán volt, akire jó szívvél emlékszem vissza. Beteges ember volt, de régi könyvtáros, 18 éves kora óta könyvtárban dolgozott, mezei jogászként végezte el a jogot. Egyébként a köteleispeldány-szoigálat vezetői, korábban a gyarapítási osztály vezetői, mert régebben a köteles is oda tartozott, csak 1951-ben vált ki a gyarapítási osztályból, amikor országos köteleispeldány-központ lett, majdnem mindig jogászok voltak. Gulyás Pál is jogász volt, és azt hiszem, hogy ez olyan hagyomány, amit érdemes lenne megőrizni, éppen az előbb elmondottak miatt. Szóval Medrey többet volt beteg, mint egészséges. Tíz évig dolgoztunk együtt, de úgy emlékszem, hogy ebből ő öt évet beteg volt. Elég szabad kezét adott nekem. Egyébként nagyon sokat tanultam tőle, mert a könyvtári tevékenységnek minden csinját-binját ismerte, és nagyon művelt ember volt, de az, hogy szabad kezét adott, az a későbbi tevékenységemet is befolyásolta, meg kedvet is csinált vele. Azt el kell mondanom, hogy ennek a területnek a megismeréséhez azért tényleg úgy jutottam el, hogy a beküldött csomagok spárgájának a fölbontásától, szóval a csomagbontástól a legmagasabb szakmai szintű problémák megoldásáig mindennel foglalkoztam, minden területtel: időszaki kiadványokkal, könyvekkel, aprónyomatványokkal, zeneművekkel stb. Külön-külön minden területen hosszabb ideig dolgoztam, manuálisan is és szakmailag is igyekeztem őket megismerni. Egyébként ma is az a nagy problémája a köteleispeldány-szoigálatás szervezeti részének, hogy a manuális és a szellemi munka nem választható el egymástól, nagyon nehéz olyan embereket találni, akik magasan képzetek, logikusan gondolkodnak, jól fölismerik a kiadványtipusokat, jól tudnak dönten az elosztás kérdéseiben, ugyanakkor arra is hajlandók, hogy 5–10–15 kilókat emelgessenek, mégpedig naponta, rendszeresen.

B. L. : De ide figyelj! Hát nem jó fizikailag közel lenni ahhoz a könyvhöz?

Hát persze, hogy jó, de amikor már a harmincadik sokkalós csomagot emeled?! Szóval ez ma is igen komoly probléma. Medrey Zoltán meghalt 1971-ben, engem épp akkor rehabilitáltak. Mentessültem az elítéltetéssel járó hátrányos jogkövetkezmények alól, magyarul erkölcsi bizonyítványt kaptam, és akkor kineveztek osztályvezetőnek. Amíg ez nem történt

meg, addig osztályvezető-helyettesként gyakorlatilag osztályvezetői feladatot láttam el.

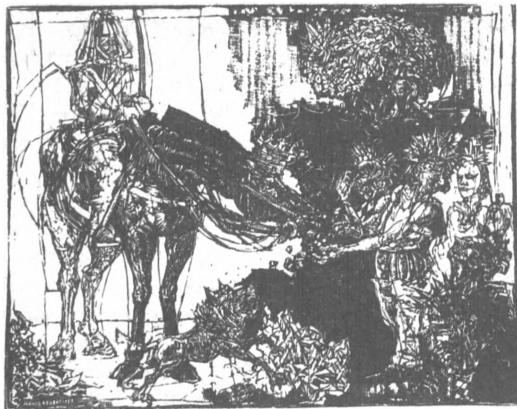
Az első nagy változást a kötelespéldány-szolgáltatásnál, a kötelespéldány rendszerében a 78-as újrászabályozás hozta, amikor valaképpen nem a beszolgáltatás, hanem az elosztás rendje változott. Sok vita előzte meg ezt az új rendeletet, én magam három koncepciót is kidolgoztam, de ahogy akkoriban a jogszabályok létrejötte történt, ez is úgy született, hogy rengeteg kompromisszum került bele, tökéletesnek nem lehet nevezni. Sőt a végső szövege, ami a *Magyar Közlöny*ben is megjelent, már alig hasonlított az eredetire.

B. L. : Ez így szokott lenni.

De mégiscsak komoly jelentősége volt, mert addig a beszolgáltatott 16 példány egy kivételével mind Budapesten maradt, tehát az ország lakosságának nagy többsége semmi hasznát nem vette. 78-tól alakították ki azt a rendszert, hogy a regionális központi könyvtárak, illetve azokon keresztül a régiók jelentősebb könyvtárai a szakterületüknek megfelelően részesedtek. Ami a mai napig működő rendszer, és nagyon hasznos, mert közelebb vitte az olvasókhöz a könyvet. De hát az, amin nem lehet változtatni, hogy a nagy könyvtárak, a nagy könyvtári központok Pesten vannak. Az egyetemi, a műszaki, az orvostudományi stb. Nem beszélve az akadémiai könyvtárról, amelynek a kötelespéldányjoga szinte hagyományos. A várba való költözés sok tekintetben megkönnyítette a munkánkat, hiszen az osztály alapterülete több, mint a duplájára nőtt, raktári helyiséget is kaptunk. Ugyanakkor szét is szakítottak különféle funkciókat, mert olyan szerencsétlenül van elhelyezve ez az osztály, hogy a keresztfolyosó egyik végén is van egy hatalmas hodály, meg a másik végén is egy. Az embereket is elszakították egymástól, meg az egyes kiadványtípusokat is. Pedig hát mi tudjuk, hogy ez a típus szerinti elhatárolódás nem olyan egyértelmű, átfolynak egymásba a típusok, és ez megnehezíti a dolgot. Szóval egyfelől jelentős előrelépést hozott, másfelől bizonyos működési zavarokat keltett, amik azt hiszem ma is megvannak. Viszont jelentős előrelépést jelentett, hogy 1987-ben kiterjesztették a kötelespéldány-szolgáltatási kötelezettséget az AV dokumentumokra, ami a kötelespéldány-szolgáltatás teljességét nagy mértékben növeli.

B. L. : Azt hiszem, ezekkel van a legtöbb probléma.

Bizony sok, mert nincs a könyvtár fölkészülve a fogadásukra, a beszolgáltatásra kötelezett-

tek pedig az istennek sem akarják tudomásul venni, hogy a sajtótermék jogszabályi fogalmába az AV dokumentumok éppen úgy beletartoznak, mint a napilapok. Egyébként én a 16 példányos kötelespéldány-szolgáltatással teljes mértékben egyetértettem az állampárti viszonyok között. Tehát amikor állami tulajdonú kiadók és állami tulajdonú nyomdák, illetve állami tulajdonú intézmények, azok házi nyomdái szolgáltatták a kötelespéldányt, mert ott ezeknek az ellenértéke kizárólag könyvelési kérdés volt, nem jelentett anyagi áldozatot. Annál inkább, mert a hivatalos könyvkiadás igen jelentős állami dotációban részesült, amivel szemben ez a 16 példány nem jelentett semmit. A probléma akkor kezdődött, amikor az árak kezdtek fölmenni és a házi nyomdáktól is elvárták a fönttartók, hogy gazdaságosan működjenek. Gazdaságosan működni úgy, hogy 200 példányból 16-ot ingyen beszolgáltatnak, hát az már egy kicsit sok, és bármekkora legyen a bírság, az mindig kevesebb, jóval kevesebb, mint a be nem szolgáltatott kiadványok ellenértéke.

B. L. : Mennyi a bírság?

A jelenlegi szabályok szerint maximum háromezer forint, de az én működésem alatt egyszer fordult elő, hogy 500, egyébként háromszáz vagy kétszáz forintot szabtak ki. Ezért oda jutottunk, hogy inkább nem jelentettünk fel senkit, hanem megpróbáltunk rábeszéléssel, meggyőzéssel példányokat szerezni, mert attól féltünk, hogy ha megtudják, hogy milyen kevés a következménye, milyen kicsi a bírság, akkor...

B. L. : De a kazettagyártók ezt már tudják.

Most már tudják. Tehát ott kezdődött az, hogy a 16 példányos beszolgáltatási kötelezett-

ség már akadályává kezdett válni a beszolgáltatási fegyvernek. Ez 1989-től, tehát attól kezdve, amikor fölszabadult a kiadási tevékenység, azt jelentette, hogy országosan jelentőssé vált a hiány, mert azok a profitra dolgozó kis kiadók, akik egy-két könyvet adtak ki egy évben, már nem tudták ezt a költséget lenyelni és inkább nem szolgáltattak. Gondoljunk arra, hogy mondjuk egy kétszáz példányos tudományos könyv önköltsége 500 forint. Az 16 példánynál már nyolcezer. Jelenleg is az a helyzet, hogy a kis kiadók és a nagyon drága nyomtatványokat előállítók igyekeznek kibújni a kötelezpéldány-szolgáltatási kötelezettség alól, vagy lealkudni a példányszámot, ami viszont a jelenlegi elosztási rendszer mellett nem megy, mert ami jár, az jár, mert a 16 példány helye meg van határozva.

Mégis gyakran kénytelenek voltunk az utolsó pár évben kompromisszumot kötni, hogy nem 16, hanem esetleg nyolc, és eldönteni, hogy ki nem kapja meg. Mert ugye a többi nyolc könyvtár hiába számít rá, hiányozni fog az állományából. Meggyőződésem, hogy ha normális piaci viszonyok alakulnak ki, akkor a nagy kiadók számára sem lesz közömbös, hogy egy drága könyvből 16 példányt odaajándékozzanak-e, vagy sem. Az ezer-kétezer forint áru könyv nem is olyan ritka. Ezt az ügyet tehát valamilyen módon, a piacgazdasági körülményeknek megfelelően rendezni kell. Én tudom, hogy a másodlagosnak nevezett cél, nevezetesen az, hogy az egyre szegényedő könyvtárakat ellássuk könyvvel, nagyon fontos dolog, de valami mást kellene kitalálni. A dotációt kellene ezeknél emelni, nem a kötelezpéldányokból látni el őket. Ez ugyanis veszélyezteti a kötelezpéldány jogintézményének funkcióját. A cél ugyanis kettős. Egyik, hogy a nemzeti könyvtár számára biztosítson legalább egy példányt, továbbá, hogy a nemzeti bibliográfiai feldolgozás számára biztosítson egy példányt. Respektálandó cél még az is, hogy legyen egy biztonsági tartalékpéldány is, adott esetben a debreceni tudományegyetem könyvtárában. Az is méltányolható, hogy legyenek olyan kiemelt könyvtárak, amelyek valamilyen módon részesednek a kötelezpéldányokból, de az, hogy a kötelezpéldányok juttatása tulajdonképpen költségvetési dotáció helyett történjék, az semmiképpen sem helytálló.

B. L. : Pedig most már számolnak vele.

Igen, most már mindenki számol vele. A feladata azonban nem ez, és ha a kötelezpéldány-

szolgáltatás csak olyan áron tudja ellátni ezt a másodlagos, nem valódi funkcióját, hogy közben a nemzeti könyvtárban a teljességet nem biztosítja, sőt veszélyezteti, nagyobb a kár, mint a haszon. Véleményem szerint a kötelezpéldánynak az a feladata, hogy a nemzeti könyvtár megőrizze, hozzáférhetővé tegye és a hazai és külföldi megmutatás céljából a bibliográfiában feltárja. De ezt a kettőt a jelenlegi körülmények között – már ebben a piacgazdaságra történő átmeneti rendszerben sem tudja teljesíteni. Egy normális, teljesen kialakult piacgazdasági rendszerben pedig egyáltalán nem fogja tudni teljesíteni. Biztos vagyok abban, hogy meg lehet találni azokat a módokat, amelyekkel még a könyvtárak ellátását is biztosítani lehetne. Lehet ennek alapítvány formája, amit a kiadók hoznak létre, lehet egy, a kultúra területének önkéntesen, a kiadók által nyújtott ajándék, amit ugyanúgy levonhatnak a közterheikből, mint alapítványi hozzájárulás esetén. Afelől sincs kétségem, hogy a magyar kiadókban megvan a készség arra, hogy hozzájáruljanak a magyar könyvtárügyhöz. Addig, amíg csak költség, ez nem megy. Főleg a kicsiknél nem megy. Ne felejtjük el azonban, hogy a kötelezpéldány-szolgáltatás, éppen azért, mert nemzeti bibliográfiai célokat is szolgál, lehetővé teszi a kiadványról szóló híradást, ami a szerzőnek is, a kiadónak is érdeke. Tehát, ha én csak annyit kérek, hogy a nemzeti könyvtár a nemzeti könyvtárakra általánosan érvényes szabályok szerint működhessen, és a nemzeti bibliográfia is ennek megfelelően láthassa el a dolgát, akkor sokkal nagyobb önkéntességgel fogunk találkozni, mint most. Ugyanakkor a Széchényi Könyvtár ne is remélje, még hosszú ideig ne remélje, hogy meglesznek az eszközei, hogy a plusz példányokat kikényszerítse.

B. L. : De hát van szankció. Van a háromezer forint.

A szankció az egyik oldal csak. Ki kellene építeni egy hatékony kötelezpéldány-kontroll-rendszert, amely megakadályozza azt, hogy a bírságot alkalmazni kelljen. Ha csak utólag jön rá a nemzeti könyvtár arra, mondjuk egy év múlva, hogy valamit nem szolgáltattak be, akkor az államnak szerezhet bírságpénzt, ami a költségvetést gazdagítja, de nem tudja megszerezni a könyvet. A mi feladatunk az, hogy egyrészt olyan erősen fenyegezzük a mulasztót, hogy ne jusson eszébe mulasztani, de másfelől, ennek ellenére – és ezen felül – olyan hatékony szervezetre van szükség, amely biztosítja azt, hogy minden kiadói és nyomdai tevékenység-

ről a nemzeti könyvtár kötelepéldány-osztályának tudomása legyen.

B. L. : De ezt nyilvánvalóan nem lehet egyetlen központból csinálni. Egy hálózat kell az ellenőrzéshez, ami az egész országot átfogja. Helyi ellenőrzésre van szükség, úgy gondolom.

Pontosan így van. Spanyolország azt hiszem hasonlítható hozzánk, már lelkileg, a fegyelmezettséget illetően. Németországban, Angliában, ahol az állampolgárok tisztelik a törvényt, valószínűleg egy központból is megoldható az ellenőrzés, egyszerűen azért, mert teljesítik a kötelességüket. Feltehetőleg Spanyolországban is az, vagy az volt a helyzet, mint Magyarországon, hogy kevesebb fegyelmezettek, éppen ezért regionális kötelepéldány központokat hoztak létre. A regionális központ továbbítja a nemzeti könyvtárba a példányokat, de hasonló a helyzet, bár más megfontolásból, Jugoszláviában is, ahol minden szövetségi államnak van egy szövetségi állami központja, ahol begyűjtik a területükön előállított sajtótermékeket és továbbítják Belgrádba. Magyarországon is meg lehetne találni ennek az útját-módját, nem is jelentene ez igazán komoly kiadást. Nem növelné jelentősen a kiadást, ha a központi szervnek a funkcióját is hozzáformálnánk az új viszonyokhoz. A legnagyobb baj, hogy egyszerűen ugyanúgy működünk, mint ezeltől tíz-húsz évvel. Pedig az igények is, a követelmények is mások. Nekem az volt nyugdíjba menetelem előtt az elképzelésem, hogy nem lehet kiadványtípusok szerint különválasztani és eszerint kezelni az anyagot. Pontosabban, nem jó, hogy a központban dolgozók kiadványtípusonként foglalkoznak az anyaggal. A hatékony megoldás az lehetne, ha kialakítanánk egy előadói rendszert, amelyben egy-egy ember 100–120 nyomda és kiadó gazdája lenne, ezekkel rendszeres kapcsolatot tartana. Ismerné még talán az ügyintézőket is, és ő maga ellenőrizné ezeket. De lehetne kevesebb is az egy-egy emberre jutó adag, ha a 120 sok. Lehetne hetven-nyolcvan. Semmiképp sincs Magyarországon kötelepéldány-szempontból releváns nyomda több hétszázötvennél, nyolcszáznál. Tehát megoldható lenne az előadói rendszer. És ez is csak akkor szükséges, ha 16 példányt kell beszo­l­gáltatni, mert ha kevesebbet, akkor ennyi ember sem kellene. Mikor Lipcsében jártam, a hajdani NDK-ban, ahol tizenhét millióan éltek és jelentősen nagyobb volt mint Magyarország, azt láttam, hogy ugyanannyi ember dolgozott a kötelepéldány-osztályon, mint nálunk, de az mind

szakalkalmazott volt. Összesen két példánnyal kellett foglalkozniuk és kiadói jegyzékekkel. Nálunk tizen vannak, ebből legalább három vagy négy fizikai, a többi szakalkalmazott. Ez már eleve jelzi, hogy milyen különbség van, amennyiben nincs 16 példány, akkor valóban szakszerű munkát lehet végezni. Egyébként nekem meggyőződésem, hogy nem olyan rossz még ma sem, ebben a pillanatban sem a magyar kötelepéldány-szolgáltatás, mint amilyenek ezt egyesek vélik. A nagy nyomdák, amelyek rendszeresen nyomnak könyvet, vagy rendszeresen nyomnak könyvkereskedelmi forgalomba kerülő időszaki kiadványt, természetesen eleget tesznek ma is a beszo­l­gáltatási kötelezettségüknek. A házinyomdák esetében, vagy a most már javarészt magánvállalkozásban működő offset nyomdáknál már nem ennyire áll ez, sokkal több a slendriánság, a felületesség és gyakrabban fordul elő, hogy gazdaságossági okok miatt nem szolgáltatnak be, sőt az is tapasztalható, hogy csak a kis példányszámban előállítottakat nem szolgáltatják be, mivel ott nagyobb a veszteség a 16 példány miatt. Ha nagyobb a példányszám, akkor szolgáltatnak ők is. A nagyobb bajt én ott látom, hogy túl sokat markolunk. Nem csak hiszem, hanem szakirodalmi ismereteim alapján tudom, hogy a világ legtöbb országában a kötelepéldány-rendelet nem terjed ki minden kisebb nyomtatványra. Használati utasításokra, műszaki leírásokra stb. Mi, magyarok abból indultunk ki, hogy ha már van kötelepéldány-szolgáltatás, akkor miért ne vegyük be ezeket is, hiszen a műszaki könyvtárak így megkapják őket, máshonnan meg úgyse jutnának hozzá. De hát ezek a szakkönyvtárak azért kifejthetnének mégis egyfajta önálló gyarapító tevékenységet, és maguk is föl­ku­ta­thatnák azokat a vállalatokat, intézményeket, amelyek efemer, a vállalati irodalom körébe tartozó kisebb értékű nyomtatványokat állítanak elő, ami az ő speciális gyűjtőkörükbe tartozik, ezért nekik fontos. Szerezzék be, vegyék meg. De azért országos jogszabállyal szabályozni, hogy mindent be kell szolgáltatni, és felelőssé tenni a nemzeti könyvtár kötelepéldány-szolgálatát, hogy mindent egyforma lelkiismeretességgel próbáljon begyűjteni, az nem megy. Ezzel azt akarom mondani, hogy mi túl szélesen húztuk meg a kört, és ha ebben a nagy körben nézem, hogy milyen a kötelepéldány-szolgáltatás, akkor sajnos komoly kritikát lehet mondani. De ha azt nézem, hogy beszo­l­gáltatják-e nálunk – ha az előírtnál alacsonyabb példányszámban

is – azt, ami igazán fontos a nemzeti könyvtár állománya és a nemzeti bibliográfia szempontjából, akkor nyugodtan állíthatom, hogy nem kell szégyenkeznünk. De sajnos a nem-szolgáltatásnak nagyon gyorsan terjedő a vírusa. És ha a kötelezettek látják, hogy mi elnézzük, ha nem 16 példányt szolgáltatnak, és megelégszünk kettővel, akkor egy idő után kettőt se fognak szolgáltatni, és azt is kénytelenek leszünk elnézni. Éppen ezért, ha azt kérdezik tőlem, hogy milyen a magyar kötelezpéldány-szolgáltatás, akkor azt tudom mondani, hogy ha az igazán lényeges irodalmat – az irodalom szót most a legtágabb értelemben véve – nézzük, akkor a relatív teljesség biztosított (abszolút teljesség sose lesz) még most is. Ha azonban azt kérdezik tőlem, hogy mindent beszo­l­gá­l­tat­nak-e, amire a kötelezpéldány-beszol­gá­l­ta­si rendelet kiterjed, akkor azt mondom, hogy nem, és súlyos hiányok vannak. Én az új viszonyokhoz alkalmazkodnék. Nem a nemzeti könyvtár dolga az, hogy a kisebb-nagyobb szakkönyvtárakat ellássa ilyen jellegű anyagokkal. Nekik maguknak kell földeríteni hol csinálják ezeket a termékeket és nekik kell megszerezniük őket.

A magyar kötelezpéldány-rendelet nem azt

mondja meg, hogy mit kell beszo­l­gá­l­tat­ni, mert generálisan szabályoz. Be kell szolgáltatni minden olyan sajtóterméket, mely műszaki vagy vegyi úton Magyarországon előállításra kerül (nyomtatvány, sokszorosítvány, hanglemez, hangszalag, film, videofelvétel stb.). És utána felsorolja, hogy mit nem kell. De ha megnézi valaki, hogy mi az, amit nem kell, hát keveset talál. Gyakorlatilag a használati és az értéknymtatványok kivételével szinte mindent be kell szolgáltatni. Ez valahogy a köz­tu­datba se akar átmenni. Az emberek, akár nyomtatvány szót használsz, akár sajtóterméket, olyant értenek rajta, ami nyilvános terjesztésre kerül. És még az aprónyomtatványokon belül, például a plakátok, a kereskedelmi reklám­röplapok is problematikusak. A teljesség ott sincs meg, mert a beszo­l­gá­l­ta­ás szinte ellenőrizhetetlen. A reklámnymtatványokat teljesség­gel megszerezni, mint tettük ezt a század­fordulón – nem lehet. Azt kellene egyszer föl­mérni, hogy igazán szükség van-e erre. És ha a beszo­l­gá­l­ta­ott mennyiséget csökkentenénk, akkor az embereknek több idejük maradna az érdemi munkára. Ma nem marad. Ha például egy jogosított szakkönyvtár nem talál egy prospektust az állományában és emiatt reklá­mál, akkor a kötelezpéldány-szolgáltatnál ugyanakkora erőfeszítést kell tenni ennek a pótlására, mint egy igen jelentős, kis példány­számban megjelent tudományos könyvnek a megszerzésére.

Egy harmadik szempont, hogy hol milyen a teljesség. Állítom, hogy a nemzeti könyvtárnál és a debreceni egyetemi könyvtárnál a teljesség jóval nagyobb, mint a többi könyvtárnál. Mert hisz a mulasztást azért valamilyen módon ész­re­ve­szük, vagy kiadói jegyzék alapján, vagy azért, mert az olvasó keresi és nem találja, vagy azért, mert éppen látunk egy hirdetést, vagy az aluljáróban egy könyvet, vagy az újságosnál egy új folyóiratot, és annak utánamegy az ember. De ha már régen nyomták, esetleg csak egy-két-három példányt tudunk szerezni belőle. Tehát, hogy mi van meg az OSZK-ban és egy regionális könyvtárban – a kettő nem fedi egymást. Ezért van az, főleg az időszaki kiadványoknál, mert hisz azoknál egyből észre lehet venni a hiányt, hogy mondjuk az OSZK-ban egy havi folyóiratnak megvan mind a tizenkét száma, de Szegeden csak kilenc van. Három számot csak utólag, kevesebb példányban sikerült megszerezni és a szegedieknek nem tudtunk adni. Igaz, hogy van egy olyan szabály, amit még soha nem használtunk ki,

nevezetesen az, hogy az OSZK-nak a mulasztó terhére joga van másolatot készíttetni, de ennek a gyakorlati megvalósítása, és főleg az ellenérték inkasszálása költséges és – könyvtári viszonyok között – nehezen megvalósítható.

Újra hangsúlyozom, hogy én messzemenően respektálok azt, hogy a mai pénzügyviszonyok között a könyvtáraknak óriási szükségük van a kötelezpéldány-juttatásra, de ez nem lehet elsődleges szempont. Az elsődleges szempont a nemzeti könyvtári állomány és a nemzeti bibliográfia teljessége.

Azt azért el kell mondjam, hogy a könyvtárak részéről a legnagyobb igény a könyvkereskedelmi forgalomba nem kerülő művek iránt van. Ez teljesen érthető, mert ezeknek a kiadványoknak nincs Magyarországon egy előzetes tájékoztatási rendszere. Ha csak azt sikerülne elérni, hogy azok, akik egy szűkebb kör részére nyomnak valamit, erről a könyvtárellátót, vagy bármilyen más, e célra működő intézményt tájékoztatnának és az azonnal, vagy a megjelenést követően nagyon gyorsan közzé tudná tenni – amint arra vannak is próbálkozások –, lehetőség lenne a megrendelésre. Már ez is nagy segítség lenne.

B. L.: Régen mondtam, hogy a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának a sorát oda kellett volna adni az Új Könyveknek. Az UK rögtön és gyorsan tájékoztatni tudott volna, sokkal hamarabb, mint a nemzeti bibliográfia, mindazokról a könyvekről, amelyek nem kerülnek bele a könyvkereskedelmi forgalomba.

Tény, hogy a könyvtáraknak e téren igen komoly nehézségeik vannak, de újra csak azt kell mondanom, hogy nem szabad ennek a kérdésnek alárendelni a kötelezpéldány szolgáltatást. Én azt hiszem, hogy azok közé tartozom, akik a kötelezpéldánnyal kapcsolatos irodalmat igyekeztek folyamatosan áttekinteni, és az is mutat valamit, hogy a nemzetközi szakirodalomban milyen problémákat nem említenek egyáltalán. Azokat a problémákat, amikkel mi küszködünk, alig említik. Mert a legfejlettebb országokban ez nem probléma. Ott más-képp oldják meg őket. Nem a kötelezpéldánnyal akarják megoldani. Úgy is el tudom képzelni, hogy lenne egy szervezet – nem is szervezet, mert ha ezt mondom, mindenki egy nagy intézményre, sok emberre gondol –, csak néhány ember és a tárolókönyvtárnál egy raktár másolóberendezéssel, amely erre a célra rendelkezésre állna. Ehhez persze Magyarországon sokkal jobban tisztázni kellene a szerzői joggal kapcsolatos kérdéseket, a másolás jogi

kérdéseit. Én újra és újra csak azt hangsúlyozom, hogy nem szabad a kötelezpéldány szolgáltatással olyan feladatokat megoldani, ami nem rá, nem hozzá tartozik. A meghatározott körön belül szigorúan be kell hajtani a kötelezpéldányokat, a tágabb körben pedig más módszerek kellene, például informális módszerek. Szóba jöhetne a copyright rendszer is, vagyis hogy bizonyos szerzői jogosultságokat csak akkor védene a magyar állam, ha a Magyarországon megjelent sajtótermék vagy AV dokumentum legalább két példányát beszolgáltatták és a nemzeti könyvtár ezt lajstromba vette. Ez is ösztönző lehetne. Végso soron Angliában is ösztér megoldás van, mert copyright rendszer van, amely kiegészül a kötelező kötelezpéldány szolgáltatási rendszerrel. Ezt érdemes lenne követni.

Harminc év mérlege

Elmondhatom, hogy nekem nagyon sok örömmöm volt a kötelezpéldányokkal kapcsolatos munkában mindaddig, amíg azt éreztem, hogy nem a szándék hiánya az oka annak, hogy többet tegyen a művelődésügy a kötelezpéldányok ügyében, mint amennyit tesz. Ezt a kényszerkörülmények között az ember, ha nehezen is, de tudomásul veszi. Az utóbbi időben azonban kétségtelenül jelenkezik egy olyan tendencia, hogy mindenki csak vár valamit a kötelezpéldány szolgáltatástól, de ezért egyre kevesebbet hajlandó tenni, noha mindennek ára van. Valahogy eluralkodott az a nézet, hogy van kötelezpéldány rendelet, annak alapján úgy is be kell szolgáltatni, hát akkor mit törjük magunkat. Pedig, hogy ez mennyire nem igaz, azt mindannyian tudjuk. Hogy ez az ország nem abban a fegyelmezettségi és erkölcsi állapotban van, hogy azért, mert van egy jogszabály, annak eleget is fognak tenni. Sőt, míg egyre inkább magánjellegűvé válik a nyomtatás és a kiadás, addig az önfegyelem és az állampolgári fegyelem lassabban fog haladni. Tehát itt nagyon sokat kellene mindenkinek tennie annak érdekében, hogy ne csak rendelet legyen, hanem be is szolgáltatassák a kiadványokat. A másik az, hogy a kötelezpéldány szolgáltatás terén is el kellene vetni a rendelettel történő szabályozást. Magyarországon 1951-ig mindig törvény szabályozta a kötelezpéldány szolgáltatást, és a törvényeket az emberek jobban ismerik és nagyobb jelentőséget tulajdonítanak nekik, mint a bármikor megváltoztatható tárcarendelet-

nek. Gondoljunk arra, hogy olyanok is előállítanak sajtótermékeket, akiknek a művelődés-ügyhöz semmi közük, de a kötelezpéldány szolgáltatást a művelődési miniszter szabályozza. Amikor látjuk a *Magyar Közönyben*, hogy a rendeletet a kultusztárca adta ki, akkor már el sem olvassák, mert ők vegyi nagykereskedelemmel foglalkoznak, vagy éppen fodrász ktsz az, amelyik nyomdát működtet. Vissza kellene tehát térni oda, hogy hosszú időszakra érvényes, komoly, minden kérdést szabályozó törvény határozza meg azt, mit kell beszolgáltatni, hogyan kell beszolgáltatni, és komoly szankciót is tartalmaz. Most az a furcsasága a rendeletnek, hogy nincs benne a szankció. Még csak nem is utal rá, mert a szabálysértésekről szóló törvényerejű, illetve minisztertanácsi rendelet megmondja, hogy mi jár a mulasztásért, de maga a kötelezpéldány rendelet nem. Szóval úgy néz ki, mintha nem lenne szankció. Pedig van. Ezért a legutóbbi módosítás sikerült bevetetni a minisztériummal azt, hogy a mulasztások a szabálysértésekre vonatkozó jogszabályok alapján büntethetők. Legyen legalább utalás a szabálysértésre. Neveltséges! Milyen jogszabály az, amely önmagában nem tartalmaz semmiféle szankciót, sőt határozott utalást sem.

Jó érzés volt, amikor néhány nappal az átadása előtt megtudtam, hogy 1990-ben ezt az évente egy személynek adományozható Széchényi Ferenc emléklapokat nekem adják. Ezt azért is mondom, mert akkor még szóba sem került, sőt az én agyamban sem fordult meg, hogy rövid időn belül megválnék a könyvtártól. Én azt képzeltem, hogy addig, amíg hasznosan dolgozni tudok, csinálom. De

hát a megváltozott körülmények lehetővé tették azt, hogy újra folytassam az eredeti szakmámat, lehetővé vált, hogy ismét ügyvéd lehessenek. Ennek a csábításnak nem tudtam ellenállni, és miután ügyvéd csak úgy lehet valaki, ha nem áll munkaviszonyban, ezért hosszas vívódás után úgy döntöttem, hogy harminc éves szolgálat után átengedem most már másnak a kötelezpéldány ügyet, én pedig öregurasan, de azt csinálom, amit eredetileg szerettem volna. Kértem is az ügyvédi kamarába történő visszajegyzésemet. Azért kértem Szekszárdon, mert az akkor még pécsi ügyvédi kamara kénytelenségből zárt ki engem az ügyvédek sorából 1957-ben, és az emberben van annyi hiúság, van annyi vágy az elégtételre, hogy én ott szerettem volna visszajegyeztetni magam, ahol annak idején, újra hangsúlyozom, kényszerből, kizártak. Ez meg is történt, úgyhogy a pécsi ügyvédi kamara jogutódja, a szekszárdi a múlt év december végén visszajegyzett az ügyvédek névjegyzékébe és továbbra is a szekszárdi egyes számú ügyvédi munkaközösség tagjává nyilvánított. De miután én Pesten lakom, minden ide köt, itt él a családom, a baráti köröm, nem is kívánok visszaköltözni Szekszárdra, kértem a budapesti ügyvédi kamarát, hogy itt jegyezzenek be, ami meg is történt.

B. L. : Az ötös számúba.

Nem. Van egy külön munkaközösség. Mint ahogy valamikor a középkorban az életben maradt karóba húzottak alakítottak valamiféle baráti társaságot, mi is így alakítottuk meg a 90-es számú ügyvédi munkaközösséget, ahová csupa ilyen, a szakmából annak idején kiebordult ember tartozik. A Kamara nekünk engedélyezte, hogy ki-ki a lakásán tartsa fenn az irodáját.

Most itt ülünk a TIB-ben. Ez nincs összefüggésben sem az ügyvédkedéssel, sem a nyugdíjba menetelemmel. Ennek a szervezetnek én alapító tagja vagyok, és most a jogtanácsosa is. Elődöm ebben a funkcióban *Dornbach Alajos* volt, aki a parlament alelnökévé avanszált. Így ő ezt a funkciót nem tudja ellátni. Én meg, némileg tisztességből, meg azért is, mert a meghurcoltak ügye mindig is a szívügyem volt, meg közénk is tartoztam, vállaltam, és a közgyűlés megválasztott.

Valójában nem új dolog a számomra, hogy a jogfosztottak, elítéltek ügyével foglalkozom, mert hisz én ott a Széchényi könyvtári szobámban is jogi tanácsadó irodát tartottam fenn, vagy tartattak fenn velem a barátaim, sorstársaim, akik kezdettől a mai napig, ha

valamilyen jogi problémájuk volt, hozzám fordultak. Éppen ezért én mindig is igyekeztem lépést tartani a joggal, hiszen azok ügyeit intéztem, akikkel együtt ültem, vagy akiket ők ajánlottak. Ez teljesen ingyenes tevékenység volt. Elég komoly feltűnést keltett annak ellenére, hogy nem beszélt róla az ember. Legnagyobb meglepetésemre, amikor 1983-ban meginvitáltak a politikai rendőrségre egy kis beszélgetésre, föltették azt a kérdést is, hogy: „Mondja, maga hány kegyelmi kérvényt írt meg a Széchényi Könyvtárban?” Nem tudom, mondtam, de sokat. Szóval, lehet, hogy a szomszéd szobában nem tudtak róla a munkatársaim, de a politikai rendőrség tudott. Nem is titkoltam soha, mert az ilyenfajta, volt politikai elítéltnek roppant nagy előnye volt Magyarországon a többi állampolgárral szemben. Tőlem nem is várták el, hogy lojális legyek. Eleve rosszabbat tétéleztek fel rólam, mint ami volt. A besúgás, a vizsgálat vagy a nyomozás csak jó eredményt hozhatott. Említettem néhány közismert nevet. Közöttünk a kapcsolat mindvégig megvolt, megvan a mai napig. Összejártunk, társaságba együtt jártunk, a politikai kérdéseket megbeszéltük, és ez nem maradt a politikai rendőrség figyelmén kívül. De azt is tudtuk, hogy ezt mégegyszer, úgy mint 56 után, szervezkedésnek minősíteni már nem lehet. Úgyhogy semmiféle félelem nem volt bennünk. Egyszer fordult elő, hogy megjelent Jóború Magdánál két magasrangú politikai rendőrtiszt, követelve, hogy bennünket, engem, meg néhai feleségemet bocsásson el. Ennek az volt az előzménye, hogy Rácz Sándor, a Nagybudapesti Központi Munkástanács volt elnöke esküvője politikai demonstrációvá lett. Ez abban nyilvánult meg, hogy az esküvőn résztvevő gratuláló közönség 95 százaléka sorstársa volt. De hát nem volt ez szándékos demonstráció, provokáció sem volt! Egy 56-os kiket hívjon meg élete nagy eseményére? Még ebből sem lett volna baj, ha nem vett volna részt ezen az esküvőn Donáth Ferenc és Vásárhelyi Miklós, akiknek a személye miatt a Kádár-rendszer úgy érezte, hogy ez egy politikai tüntetés volt, és a PB ülésén az egész esküvő szobakerült, Donáthot meg Vásárhelyit el is ítélte Kádár. No, ez az elítélés fölhívás volt a munkahiányban szenvedő politikai rendőrség számára, hogy most pedig mindenkit vegyen szemügyre, aki ott volt. Mi ezt tudtuk, mivel ott állandóan csattogtak a fényképezőgépek, de hát minden temetésen, esküvőn ott voltak civilben és fényképeztek. Az ember bele is né-

zett a gépbe, hogy minél jobb felvételt csinálhassanak. De hát mivel ez az esemény a PB előtt is szerepelt, nagyobb vihart váltott ki és sok embert elbocsátottak a munkahelyéről, sok embert figyelmeztettek. A feleségemmel és velem egyik sem történt, az történt, hogy Jóborút próbálták rávenni arra, hogy bocsásson el minket. Értesülesem szerint Jóború annyit mondott, hogy azzal nem ért egyet, hogy mi egy ilyen demonstráción résztvettünk, de ő nem hajlandó emiatt semmiféle retorziót alkalmazni, ez munkahely, és ő csak munkahelyi ügyekben hajlandó bármit is tenni. Így, ellenében több más intézményvezetővel, megvédett minket az állásunkban. Ami azt mutatja, hogy volt benne kurázsi.

B. L. : Hát egyrészt volt hatalma is, az Ajtai révén, másrészt biztos, hogy nem volt tisztességtelen ember. Mutatta ezt a halála is.

Egyáltalán nem volt tisztességtelen. Az, hogy ő a korai időkben fölfutott a politikában, a népi kollégiumok számlájára írható, mert Jóború népi kollégista volt. Érdekes, hogy földbirtokos úrilány léte részt vett a kommunista mozgalomban.

Egyébként velem kapcsolatban ez volt az egyetlen ilyen eset. Persze megpróbálták az embert beszervezni, de az nem ment. Volt egy ilyen, nem tudom már hányadik szervezési kísérlet és én már halálosan untam a sok kénszer-beszélgést egy őrnaggyal. Elmentem Óvári Sándorhoz, ő volt a párttitkár. Mondtam neki: „Ide figyelj, Sanyi! Beszélj már a mi BM összekötőnkkel, állítsák le rólam ezt az őrnagyot, úgyse megy velem semmire.” Meg is kereste, az meg visszaszólt, hogy rendben, Tóth Lajos meg ne csodálkozzon, hiszen mindenkit megpróbálnak beszervezni, aki olyan körökben mozog, mint ő.

A megfaggatott utóirata

„Egy ilyen interjú során az ember gondolatai egyik témáról a másikra ugrálnak, a magnetofon türelmesen pereg. Te érdeklődve kérdezel és figyelmesen hallgatsz. Így az ember szívesen beszél, sőt néha már fecseg. De hát élményekben valóban nagyon gazdag életem volt, nagyon sok minden történt velem és körülöttem, aminek következtében bőven van és lenne mit mondanom. Most már azonban állítsd le a magnót. Azokkal a fiatal, aktív könyvtárosokkal készíts interjút, akikben megvan a vágy és képesség arra, hogy a magyar könyvtárügy érdekeit a legfejlettebb európai országok

tapasztalatainak és szakmai ismereteinek birtokában, teljesen új körülmények között és a számtalan új kihívással szembenézve tudják és akarják képviselni. Ezzel egyáltalán nem azt akarom mondani, hogy az én generációmtól nincs mit tanulniuk. Sőt, bőven van mit. Az információ áramoltatásában, szolgáltatásában is nagyon gyorsan fel kell zárkóznunk Európához, ami az eddigiektől eltérő technikát és ismereteket kíván. Ehhez tehetséges, alkotó, mondhatnám vállalkozó szellemű fiatalokra van szükség. Őket kérdezd, hogy mit tudnak, mit akarnak, mit szeretnének, és hogyan. Maga a kérdés is ösztönző. Én magamban mindig kérdezem őket, s nagyon kíváncsi vagyok, hogy az előttünk álló évtizedben ők milyen választ tudnak adni. Sok erőt, elszántságot,

kitartást kívánok nekik. Én meg szeretném minél tovább folytatni azt, amit 1957-ben abbahagytak velem, az ügyvédi hivatás gyakorlását. Mert hivatás ez, amit nem lehet pusztán pénzért csinálni. Mások ügyének, érdekének a képviseléséhez beleérzőképességre, azonosulásra van szükség. Erre pedig vagy alkalmas az ember személyisége, vagy nem. Remélem – már sorsom alakulása folytán is –, hogy én erre képes vagyok. És hogy az elmúlt történelmi időszak sem torzított el lelkileg, azt annak a védettségnak is köszönhetem, amit a könyvtáros szakma biztosított a számomra. Ezért mindig jó emlékekkel gondolok a könyvtárra, az ottani munkámra, kollégáimra, és lélekben egy kissé mindig könyvtáros is maradok”.

Bereczky László–Vajda Kornél

Visszhang

Vitaanyag

a *Vitaanyag vita nélkül* című mégis hozzászóláshoz, avagy hogyan keveredik a szezon a könyvtárakkal. *János János* úgy nem szól hozzá, hogy hozzászól. Erről az immáron közzétett hozzászólásról, amelynek az a tartalma, hogy nem szól hozzá, az mondható el merengő öregek stílusában, hogy nézi, nézi, de nem látja, olvassa, olvassa, de nem érti.

Az már csak részletkérdés és elhanyagolható apróság, hogy azt a levelet, amelyet bírált volna, ha hozzászól, nem az MKE elnöksége írta, hanem a Könyvtári és Informatikai Kamara elnöksége. Kicsire nem adunk, elnökség az elnökség, ez is szervezet meg az is. A kisöcsinek szánt pofon fájhat az idősebb bátyónak is, ha a pofon elcsattan. Mellesleg az MKE elnöksége is írt egy levelet, de az egy másik. Ebben nincs szó díjtételekről, gazdálkodásról, az önkormányzatokról másként van szó, a KELL szavacska sem gyakori. Szóval rendesen összekeverte a két írást, így álláspontja hasonlatos a jerevániak ismert viccéhez: igaz, de nem Szergej, hanem Iván, nem osztogatják, hanem... stb.

De azért ez a nem-hozzászólás is megér egy misét, hiszen a nem-hozzászólás tartalmatlansága önmagában is megáll, és független a gerjesztő irásoktól.

J. J. nem érti meg a műfajt. Egy miniszternek szóló levél általában nem eredeti felfedezéseket közöl, hanem azt, ami szakmai közmegegyezés. Így kerülhetett bele olyasmi, hogy a könyvtárakra szükség van. A kályha-effektus. Persze, ez önmagában csakugyan szólam, ha nem mondjuk meg, kinek, mennyire, miért, hogyan stb. van rá szüksége. Az MKE levél, (tehát a meg nem támadott) e tekintetben a könyvtárak számára társadalmi szektorcserét ajánl, és ezt hozza a miniszter tudomására, egyebek mellett. Ez pedig nem lehet a könyvtárak ismételt „feltalálása”, hanem a státusz átváltoztatása. Egyben más anyagi források biztosítása is.

Ami azt illeti, hogy az iskolának kell-e könyvtár, ugyancsak meghúzhatjuk a vészhangot. Hírlik ugyanis, hogy egy magát oktatás-szociológusnak tituláló központi szakegyen az országot járván hirdeti, hogy az iskolának nem kell könyvtár, csak majd, ha gazdagok leszünk. Hogy mitől szociológia az ilyen, nem tudom. Azt tudom, hogy két foglalkozás van Magyarországon, amelyik nem végzettség és szakértelem dolga, a politológusé és a szociológusé. Ehhez nem kell semmi, elég ha valaki annak nevezi magát. Hogy visszatérjek témánkhoz, eme közoktatási szakvéleményekkel